

Prelomnica v italijanskem političnem življenju

V torek, 11. t. m., se je v Neaplju zaključil 14. kongres Italijanske socialdemokratske stranke. Za bodoči notranjepolitični razvoj Italije je ta kongres izredne važnosti, ker so zborovalci soglasno sklenili, naj si novoizvoljeno strankino vodstvo prizadeva, da čimprej pride do združitve vseh socialistov v novo, enotno socialistično stranko. Dosedanji glavni strankin tajnik Tanassi je v zaključnem poročilu med drugim poudaril: »Socialdemokrati in socialisti so doslej stopali po različnih poteh, da bi dosegli isti cilj. Socialisti so mislili, da je pravilna pot tista, ki daje največji poudarek vprašanju socialne pravičnosti in razredne enotnosti, socialdemokrati pa smo dajali prednost boju za zaščito svobode in demokracije, s čimer smo prizadevali, da smo rešili Italijo pred hujšo diktaturo, kot je bil fašizem. Danes moramo priznati, da niti socialdemokrati niti socialisti niso bili sposobni zbrati okrog socialistične zastave večine italijanskega delavstva.«

Poslanec Tanassi je na koncu naglasil, da mora nova socialistična stranka postati močnejša od demokristjanske stranke, omejiti komuniste, poraziti desničarje in pridobiti delavce za socializem. »Naravno je — je zaključil Tanassi — da so nam zato drugi napovedali boj. Važno pa je, da bo ta boj potekal na omikani ravni in da ne bodo prizadete vsedržavne koristi.«

Kot je razumljivo, je bil problem socialistične združitve glavno vprašanje tega socialdemokratskega kongresa. Večina zborovalcev je zahtevala, naj bi do ustanovitve enotne stranke prišlo še letošnjo pomlad. Priložnost za to pa se bo nudila že konec tega meseca, ko bodo stranke vladne večine proučile, ali in kako se izvaja program sredinsko-leva vlade. V tej zvezi je kongres izrazil mnenje, da je treba krizo vlade preprečiti, a da je nujno potrebno določiti, katere točke vladnega programa imajo prednost pri njegovem izvajanju. O zunanji politiki je kongres potrdil zvestobo obstoječim zavezništvom, vendar pri tem izrazil mnenje, da bi morala Italija, zlasti v okviru atlantskega zavezništva, dati vrsto avtonomnih pobud v korist prizadevanju za dosego in utrditev miru.

Če bo prišlo do socialistične združitve in ustanovitve enotne socialistične stranke, je jasno, da se bo postopno začel proces, ki bo nujno vodil k izoblikovanju štirih velikih političnih formacij v državi. Imeli bomo demokristjanski-katoliški tabor, komunistični, so-

PRVI STIK MED ZDA IN HANOJEM

»New York Herald Tribune« je poročala 12. t. m., da so Jugoslavija, Egipt in Alžirija sklenile posredovati pri Severnem Vietnamu, naj preneha z vzpodbujanjem teroristične aktivnosti v Južnem Vietnamu, v odgovor na prenehanje ameriškega bombardiranja severnovietnamskega ozemlja. Po načrtu teh treh nevezanih držav naj bi ameriške in vietkonške sile prostovoljno prenehale z boji na raznih področjih, da bi tako postopno ustanovile po vsem Vietnamu »bojne praznine«. To ne bi škodovalo bojni učinkovitosti ene in druge strani, dokazalo pa bi njuno željo po miru.

Ameriški podpredsednik Humphrey in zunanji minister Rusk pa sta med svojim postankom v Rimu, ko sta se peljala na Shastrijev pogreb, potrdila ministrskemu predsedniku Moru, da so Združene države zdaj že v direktnem stiku s Hanojem glede mirovniških pogajanj. Govorica o tem se je raznesla pretekle dni.

Vse torej kaže, da je led prebit, in krepi se upanje, da bo le prišlo do mirovniških pogajanj, ki naj vrnejo mir Vietnamu, ne da bi morala demokracija kapitulirati. Baje so tudi v Severnem Vietnamu in na Kitajskem skupine, ki silijo k realnejši politiki.

SHASTRIJEVA SMRT

V ponedeljek je nenadno umrl v Taškentu v sovjetski Srednji Aziji indijski ministrski predsednik Lal Bahadur Shastri, kjer je organiziral predsednik sovjetske vlade Kosigin sestanek med njim in pakistanskim predsednikom Ayub Khanom, da bi se dogovorila za mir med Indijo in Pakistanom. Baje sta sklenila sporazum o prenehanju sovražnosti, toda že nekaj ur potem je zadela Shastrija srčna kap in niti takojšnja pomoč sovjetskih specialistov ga ni mogla iztrgati smrti. Vendar je bilo znano, da je bil Shastri že dolgo hudo bolan na srcu. Kljub temu pa ni varčeval s svojimi močmi in je delal po šestnajst ur na dan.

Njegovo truplo so prepeljali v Novi Delhi, kjer so ga v sredo vpepelili po hindujskem obredu na bregu svete reke Jumma, vpricho milijonske množice. Grmado je v skladu s hindujsko tradicijo prižgal z baklo njegov sin. Pogrebu sta prisostvovali

Shastrijeva žena in njegova devetdesetletna mati.

Shastri je bil telesno zelo majhen in šibak, toda zelo ambiciozen in odločen. Njegov namen je bil Indijo čimbolj utrditi kot enotno državo in pri tem ni bil posebno tenkočuten pri izbiranju sredstev. Tako je med drugim vsilil vsej državi, ki šteje mnogo ras in narodov, enoten državni jezik — hindujsčino, kar je povzročilo nemire, ki jih je odločno zatrl. Tudi v zunanji politiki se je kazal precej nepomirljiv in bojevit, zlasti nasproti Pakistanu glede Kašmira.

Za Shastrijevega naslednika je bil začasno imenovan Gulzari Lal Nanda. Pogreba so se med drugimi udeležili predsednik sovjetske vlade Kosigin, ki je bil še dva dni prej Shastrijev gostitelj, in ameriški podpredsednik Humphrey ter zunanji minister Rusk.

cialistični in liberalni tabor. To bi zahtevalo, da bi se moralo politično življenje poenostaviti. Če se bo v novem političnem položaju ohranila dosedanja vladna koalicija, je naravno, da bo nova socialistična stranka imela več moči in vpliva pri pogajanjih z demokristjani, kot ga imata danes socialdemokratska in socialistična stranka, ki nastopata ločeno.

Največja pridobitev nove stranke (in tudi italijanske demokracije) pa gotovo bo, če se ji bo posrečilo pritegniti k neposrednemu vodstvu države čimširše množice delovnega ljudstva.

Nova stranka in Slovenci

Napovedana socialistična združitve bo imela svoje posledice tudi v naših krajih. Ker je del Slovencev organiziran v socialistični stran-

ki in ker je pri nas (na Tržaškem in Goriškem) ta stranka številčno sorazmerno šibka, pride vpliv njenega slovenskega članstva še nekam v poštev. Popolnoma drugačen pa bo položaj, ko se bodo socialisti združili s številčno močnejšimi socialdemokrati, ki v svojih vrstah nimajo slovenskih članov. V tem primeru se utegne pričlo slovensko članstvo popolnoma utopiti v italijanskem socialističnem morju. Zato menimo, da pravo mesto Slovencev, ki se hočejo politično udeleževati, ni niti v tej novi stranki, temveč v lastnih, avtonomnih političnih skupinah, ki naj združene delujejo in nastopajo, kadar gre za obrambo, zaščito in dosego naših pravic ter koristi in kadar gre za predstavnost slovenske manjšine v Italiji. Tako možnost in priložnost političnega delovanja pa danes predstavlja pri nas le Slovenska skupnost.

RADIO TRST A

• **NEDELJA**, 16. januarja, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojano; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Bratovščina sinjega galeba«. Napisal Tone Seliskar, dramaturgiral Mara Kalan. Prvi del; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 15.00 Revija popevk; 15.30 »Goyeve kaprice«, radijska suita, napisala Carmen Garcia Lecha, prevedla Desa Kraševc. Igra RO., režira Stana Kopitar; 17.00 Glasba tržaških skladateljev za komorne skupine; 18.30 Kino, včeraj in danes. Pripravil Sergij Vesel; 19.00 Dvesto let valčkov; 20.30 Iz slovenske folklorne - Rado Bednarik; »Pratika za drugo polovico januarja«; 22.10 Cerkvena in nabožna dela italijanskih skladateljev.

• **PONEDELJEK**, 17. januarja, ob: 11.35 Radio za šole (Oddaja za Srednje šole); 12.15 Brali smo za vas; 17.25 Radio za šole (Oddaja za Srednje šole); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Francoske simfonične skladbe iz prejšnjega stoletja; 19.15 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti - Vinko Beličič; »Stritar kot pesnik in pripovednik«; 21.00 Pietro Mascagni: »Cavalleria rusticana«, operna enodejanka.

• **TOREK**, 18. januarja, ob: 12.00 Iz slovenske folklorne - Rado Bednarik; »Pratika za drugo polovico januarja«; 17.20 Italijansčina po radiju; 18.30 Koncertisti naše dežele. Flvtist Miloš Pahor, pianist Claudio Gherbitz; 19.00 Plošče za vas; 14. quiz oddaja; 21.00 Pregled slovenske dramatike, pripravil Jože Peterlin in Josip Tavčar. Osmo oddaja; 23.00 Nova glasba.

• **SREDA**, 19. januarja, ob: 11.35 Radio za šole (Oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.15 Pomenek s poslušavkami; 5. oddaja, pripravila Mariana Prepeluh; 17.25 Radio za šole (Oddaja za prvo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Klavirska glasba; 19.15 Higiena in zdravje; 3. oddaja, pripravil dr. Rafko Dolhar; 20.35 Kulturni odmevi; 21.00 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.45) Knjižne novosti - Martin Jevnikar; »Smilijan Rozman in njegov roman „Brusa“«.

• **ČETRTEK**, 20. januarja, ob: 12.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo: Danilo Lovrečič; 17.20 Italijansčina po radiju; 18.30 Klasični moderne glasbe; 19.00 Pisani balončki. radijski tednik za najmlajše, pripravila Krasulja Simoniti; 21.00 »Božji mejniki«. Napisal Ivan Pregelj, za radio dramaturgiral Joško Lukeš. Igra RO., režira Stana Kopitar; 22.30 Slovenski solisti: Baritonist Darij Zlobec, pri klavirju Gojmir Demšar.

• **PETEK**, 21. januarja, ob: 11.35 Radio za šole (Oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol); 12.15 Pomenek s poslušavkami; 6. oddaja, pripravila Mariana Prepeluh; 17.25 Radio za šole (Oddaja za drugo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Opera v očeh libretistov, pripravila Dušan Pertor; 19.00 Pevske zbori Evropske in Italijanske krajin; 19.15 Slovenski znanstveni delavci s tržaške univerze - Pavel Zlobec; »Hitri transistorski čačevalci«; 20.35 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe; 21.00 Pogovori o fiziki.

• **SOBOTA**, 22. januarja, ob: 12.00 Kulturni odmevi; 15.00 Glasbena oddaja za mladino. Pripravil Dušan Jakomin; 16.00 Volan, oddaja za avtomobiliste; 16.30 Zgodbe druge svetovne vojne - Bonaventura Tecchi; »Prevoz«; 17.20 Po II. Vatikanškem koncilu. Poročila in komentarji; 17.30 Lenovisanje vzori in zaledi mladega reda, pripravila Vida Bitežnik; 19.15 Družinski obzornik, pripravila Ivan Theuerschuh; 20.35 Teden v Italiji; 21.00 Za smeh in dobro voljo; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Koncerti za nihala in orkester.

TEDENSKI KOLEDARČEK

16. januarja, nedelja: Tomislav, Oton
17. januarja, ponedeljek: Anton, Zvonimir
18. januarja, torek: Vera, Sv. Petra stol
19. januarja, sreda: Marij, Mara
20. januarja, četrtek: Fabijan, Zivojin
21. januarja, petek: Neža, Janja
22. januarja, sobota: Viktor, Vincencij

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besedniak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Politična in gospodarska kriza v Indoneziji

Indonezijo je zajela strašna gospodarska kriza, ki je posledica neurejenega položaja v državi in nepremišljenega razlaščenja tujih investicij v indonezijsko gospodarstvo po Sukarnu v teku prejšnjih let. Cene se vrtoglavo dvigajo. Bencin je 250-krat dražji, kot je bil pred dvema mesecema. Enako se zvišujejo cene tudi na mnogih drugih sektorjih. Riž stane 20-krat več kot lani. Sladkorja je popolnoma zmanjkalo. Poštné pristojbine so se zvišale sedemkratno. Zeleniške vozovnice, ki so se 22. novembra početvorile, so bile z novim letom spet osemkratno povečane. Do velikega zvišanja pristojbin je prišlo tudi na mnogih drugih sektorjih državnih služnosti.

ADENAUERJEVA 90-LETNICA

Bivši nemški zvezni kancler Konrad Adenauer je obhajal svojo 90-letnico. Za to priložnost je priredila nemška krščansko-demokratska stranka sprejem v Bonnu.

PROTI NECLOVESKOSTI

Mednarodna komisija pravnikov, ki združuje 46.000 juristov z vseh celin, je objavila v Ženevi izjavo, v kateri obsoja sodne umore v afriški državi Burundi. Zaradi poskusa upora podjarmljenega prebivalstva, ki pripada narodu Bahutu, proti vladavim manjšini plemena Watussi, je dal burundski kralj obsoditi in usmrtiti 86 uglednih političnih osebnosti, med njimi predsednika in podpredsednika parlamenta, predsednika senata in bivšega ministrskega predsednika, ministra za gospodarstvo in predstavnike krščanskih sindikatov.

Mednarodna komisija pravnikov je mednarodna organizacija, ki ima namen braniti in krepiti v svetu spoštovanje prava in pravic človekove osebe, v smislu humanizma in listine Združenih narodov o človeških pravicah.

BOŽIC V MOSKVI

Opolnoči od četrta na petek prejšnjega tedna je obhajal ruski pravoslavni patriarh Aleksej v moskovski stolnici slovesno polnočnico, ker obhaja ruska pravoslavna Cerkev božič še vedno po gregorijanskem koledarju in je padel torej Božič na petek, 7. t. m. Ob koncu polnočnice so prebrali voščilo patriarha Alekseja, v katerem poziva vse »vernike in vse ljudi dobre volje, naj se trudijo za mir«.

Stolnico je napolnilo za polnočnico nad tri tisoč ljudi, po večini starejših.

Z novim zagonom do uresničenja Skupnega trga

Vlade šestih držav Skupnega evropskega trga so bile uradno povabljeni, naj se udeležijo dvodnevne zasedanja ministrskega sveta Skupnega trga, ki bo 17. in 18. januarja v Luksemburgu. Kot poročajo iz kroga Skupnega trga, je razposlal povabila glavni tajnik Evropske skupnosti Luksemburčan Christian Calmes.

Zasedanje ministrskega sveta bo v občinski palači v mestu Luksemburg, predsedoval pa mu bo luksemburški ministrski predsednik Pierre Werner.

Stalni predstavniki šestih držav Evropske gospodarske skupnosti pa so imeli te dni v Bruslju svoj prvi letošnji sestanek. Po poročilih iz obveščenih virov so raz-

Na zahodni Sumatri so sodniki sklenili, da bodo obsojali na smrt osebe, ki so krive gospodarskih zločinov. Predsednik Sukarno je sklical v ponedeljek v svoji palači v Bogoru izredno sejo vlade, da je preučila katastrofalno stanje indonezijskega gospodarstva.

Odbor univerzitetnih študentov pa je istočasno priredil v Džakarti množično zborovanje, na katerem so študentje silovito kritizirali vladno gospodarsko politiko.

Tiskovna agencija »Antara« je javila, da je policija na Javi in Sumatri že sestavila eksekucijske skupine, ki bodo streljale tiste, ki bodo zagrešili zločine gospodarskega značaja.

Naznanili so tudi, da je bilo izdano v pokrajini Miasatenggara, ki obsega skupine otokov vzhodno od Jave, povelje o razpustu komunistične partije in z njo povezanih organizacij. To je že enajsta indonezijska dežela, v kateri so razpustili komunistično partijo.

Radio Džakarta je naznanil, da so odkrili na Sumatri komunistično zaroto, ki je hotela izvesti nov poskus državnega udara v Indoneziji. Kot pravi poročilo omenjene radijske postaje, so odkrili zaroto zaradi priznanja nekega voditelja komunistične partije na Sumatri.

FIDEL CASTRO IN KITAJSKA

Med komunistično Kitajsko in Kubo se je vnela polemika v zvezi z dobavami kitajskega riža Kubi. Zadnji čas se je namreč dovoz kitajskega riža tako zmanjšal, da so morali riž na Kubi racionirati. Fidel Castro je pred domačo javnostjo opravičil racioniranje riža, ki je eno glavnih živil kubanskega prebivalstva, s tem, da Kitajska ne dobavlja toliko riža, kot je bilo domnjeno.

Neki kitajski glasnik pa je izjavil, da med Kitajsko in Kubo ni bila nikoli podpisana kaka pogodba o dobavi določene količine riža. Kitajci se pritožujejo, da je hotel vzbuditi Fidel Castro vtis, da obstajajo nasprotja med Kitajsko in Kubo, prav v času, ko zaseda na Kubi konferenca revolucionarnih gibanj treh celin, na kateri sta zastopani tudi Kitajska in Sovjetska zveza.

Vse kaže, da se je Fidel Castro, ki je nekaj časa nihal med Sovjetsko zvezo in Kitajsko ter se je že zdelo, da se je nagnil bolj k tej, zdaj spet zatekel pod okrilje prve.

pravljali v glavnem o carinskih zadevah.

Do francoskih predsedniških volitev 5. decembra je obtičalo vprašanje, kako poživiti delo za združeno Evropo in dati novo veljavo Skupnemu trgu, na mrtvi točki. Zdaj pa se kažejo odločne težnje, da bi vendar krenili naprej. Zdi se, da je postal tudi De Gaulle nekoliko popustljivejši, kar je morda samo taktika, ker ne želi popolnega preloma, ali pa tudi koncesija evropskim »evropeistom«, ker se je pri volitvah lahko prepričal, da je Skupni evropski trg Francozom vendarle zelo pri srcu in da niso tako zelo navdušeni za njegovo politiko »nacionalne veličine«, kot si je domisljal.

Sovjetska zveza in Nemčija

Sovjetska zveza je ponovno poudarila svoje odločno nasprotovanje atomski obožitvi Nemčije v kakršnikoli obliki. Moskova »Pravda« je objavila članek, ki svari, da ne bo mogoče doseči sporazuma med Vzhodom in Zahodom proti »širjenju« atomskega orožja, če bo dobila Nemčija dostop do atomske orožarne Severnoatlantske zveze. »Pravda« opozarja na to, da potsdamski sporazumi prepovedujejo obnove nemške vojaške moči, in pristavlja, da bi bilo tudi z zahodnega stališča bolje, da bi sklenili pogodbo proti širjenju atomskega orožja, kakor pa da bi spet oborožili Nemčijo.

Nihče ne more jamčiti — trdi »Pravda« — da ne bodo povzročili nemški revanšisti s kakimi nepremišljenimi akcijami nove svetovne vojne. V članku je tudi rečeno, da nobena država ne potrebuje atomskega orožja, da bi povečala svoj ugled, in da se je tudi važnost Velike Britanije na svetovnem torišču zmanjšala, čeprav poseduje atomsko orožje. »Pravda« pa pri tem sploh ne omeni poskusov komunistične Kitajske, da si priskrbi atomsko orožje, četudi za ceno ogromnih žrtev kitajskega prebivalstva.

Nestvarna presoja nemškega vprašanja

Tudi ta članek ponovno dokazuje, da Sovjetska zveza premalo stvarno presoja nemško vprašanje. Njena politika glede Nemčije stremi za tem, da bi ostala Nemčija razdeljena v dve državi, Zahodno in Vzhodno Nemčijo, in da bi ostal nemški narod, zlasti v Zahodni Nemčiji, za vedno ali vsaj za zelo dolgo dobo podrejen strogim omejitvam glede svoje suverenosti. Jasno pa je, da današnja Nemčija ni več Hitlerjeva Nemčija. Vladajo jo ljudje, ki so bili odločni nasprotniki nacističnega režima in so zaradi tega trpeli v tej ali oni obliki. Mnoge njihove prijatelje so nacisti pobili.

Današnji nemški rod, ki je najaktivnejši in ki predstavlja zdaj jedro nemškega naroda, to je ljudje od 15. do 45. leta, sploh niso odgovorni za tisto, kar so počeli hitlerjanci, če pa so bili že pritegnjeni v hitlerjansko vojsko, pa se lahko reče, da so bili tudi sami žrtve Hitlerjevega režima, saj si tako mladi ljudje pod totalitarnim sistemom, v katerem ni bilo svobode tiska in govora, niso mogli ustvariti lastnega prepričanja.

Nemčija ne more misliti na vojno

Zato je sovjetsko stališče do Nemčije, po objektivni presoji, zgrešeno, ker hoče še vedno nalagati vsemu nemškemu narodu kolektivno krivdo za grehe, ki ga je napravil nacistični režim. To je prav tako zgrešeno, kakor so zgrešeno ravnali tisti kristjani, ki so nalagali judovskemu narodu kolektivno krivdo za Jezusovo smrt na križu. In videli smo, kam je celo po 1900 letih pripeljalo tako pojmovanje kolektivne krivde — do pomorov judovskega ljudstva v nacističnih koncentracijskih taboriščih in getih.

Poleg tega bi morali Sovjeti upoštevati, da Nemčija danes sploh ne more misliti na kako napadalno vojno, ker ima premajhno ozemlje za to in je pregosto naseljena, da bi tvegala atomsko bombardiranje, ali celo samo obstreljevanje z navadnimi vodljivimi izstrelki, saj se zlasti na zahodu nemška mesta vrste drugo ob drugem. Zato nima smisla strašiti sveta z Nem-

čijo. Nemški narod pa ima tudi vso pravico do združitve, kakor vsak drug narod, in Rusi ravnajo napačno, da mu to preprečujejo z nemogočimi pogoji in krčevito vztrajajo pri ohranjanju vzhodnonemške države, proti volji njenega lastnega prebivalstva. Saj so morali njeni oblastniki hermetično zapreti meje z vsemi mogočimi pregradami in celo z nekakim kitajskim zidom (v Berlinu), da bi onemogočili masovne pobege.

Premalo razumevanja za nemško demokracijo

Rusi bi napravili večjo uslugo sebi in svetu, če bi pokazali glede Nemčije več razumevanja in več zaupanja v mlade nemške generacije, ki nikakor niso nacionalistično razvnete, kakor kažejo vse ankete in tudi svobodne volitve. Mnogi v Nemčiji se celo pritožujejo, da so v nacionalnem pogledu preveč mladne, iz reakcije na nacizem in zaradi tega, ker posvečajo preveč pozornosti samo materialnim platem življenja, kot se to dogaja tudi drugod. Resnica pa je najbrž v sredini med sovjetskim in takim stališčem, namreč da današnji rod bolj trezno gleda tudi na nacionalna vprašanja, k čemur pripomore tudi masovni turizem, ki odpravlja predsodke med narodi. S tem pa ni rečeno, da mlajši nemški rodovi ne čutijo več v sebi nikakega domoljubja in nikakega narodnega ponosa.

S tem bi morali tudi Sovjeti računati in predvsem priznati nemškemu narodu pravico do samoodločbe in svobodne notranje ureditve, nato pa bi se morali sporazumeti s svobodno izbrano vsenemško vlado o bodočih odnosih med demokracijo Nemčijo in seboj ter ostalim vzhodnim blokom. Dokler pa do tega ne bo prišlo, bo »nemško« vprašanje vedno v bolj ali manj akutnem štadiju in bo stalno predstavljalo nevarnost za nov spopad v Evropi. Jasno je tudi, da Nemčija le v tem primeru ne bo imela atomskega orožja, če se bodo tiste države, ki ga zdaj imajo, iskreno sporazumele, da ga ne bodo več »širile« in da se mu bodo tudi same odrekale. Vse drugo so utvare in govorenje v prazno. Sporazum o odpravi atomskega orožja pa onemogoča, kdor postavlja nemogoče pogoje zanj, n. pr. s tem, da ne dovoli mednarodnega nadzorstva nad atomskimi napravami in zalogami, kar velja ravno za Sovjetsko zvezo. F. J.

PREJELI SMO

SREČANJE S PRINCI, CESARJI (IN KARDINALI)

Bilo je pred nekaj leti tam doli v mestu Jeruzalemu. Po strmi ulici sem se vračal v gostišče, kar me zdrami živahen živžav na cesti: laške romarice so bile obkrožile mladega moškega in zdaj tiščijo v njega: Dove è Paola? On pa očitno ne zna odgovoriti v istem jeziku, zato jim kaže z dlanmi ob licu, češ da Paola zdaj nina nana tam preko v hotelu.

Zenske jo uberejo čez drn in strn v tisto smer, jaz pa ta čas izvem, da je to princ Albert. Zastaven človek je in romarska svetinja se mu sveti na prsih. Kmalu sva vstric. Prijazno ga pozdravim (ni važno, v čigavem imenu in s kakšnim namenom!): How do you do, Mr Albert? — Very well, thank you! mi odgovori ter si dava roko, And you? — Very well, thank you! pravim jaz in zgodo vinskega srečanja je bilo konec. Naslednji trenutek sva že pozabila drug na drugega in mene je zanimalo le še to, kje bi se dobilo kaj tekočega za v grlo.

Pa kaj bodo navadni principi, ko sem se pa rokoval s samim cesarjem! Le poslušajte! V šoli smo se učili: Naš cesar mi je vedno ljub, na Dunaju živi, kako bi jaz rad k njemu šel, a meni moči ni. Bi šopek rožic mu podal in rekel mu tako. Ko je potem takem presvitli cesar zvedel, da jaz ne morem k njemu, se je moral potruditi pač on k meni, če me je hotel osebno spoznati in slišati, kaj mu mislim povedati. To je opravil mimogrede, ko se je peljal na soško fronto. Ko so me torej takrat učiteljice potisnile pred Njegovo ces. in kr. Apostolsko Veličanstvo Karla I., sem srečno zdrdral svojo molitvico, nakar sem mu podaril rožice, dočim mi je on samo stisnil roko ter me potrepil po (takratnih) kodrih: Brav, brav! — Kak bonbon bi mi pa vseeno lahko dal, čeprav so se na fronti obmetavali z drugačnimi konfeti!

In zdaj bi bilo na vrsti, da povem še kakšno tudi o kardinalih, saj snovi ne bi zlepa zmanjkalo, pa še kakšne! Toda tukaj se nekaj zatakne: ali se ne spodobi meni, da bi se družil s kardinali ali pa narobe, skratka, tudi če se kaj takega primeri, morajo nekateri o stvari molčati kot sv. Nepomuk. Ne vidi nič, ne sliši nič, kot bil bi mrtva stvar! Tako je pač. Tako tudi meni ne preostane drugega, kot da končam s temi »marginalijami«. R. P.

Hudi problemi osrednjih slovenskih gledališč

Uprava slovenskega narodnega gledališča Maribor je priredila pred kratkim tiskovno konferenco, na kateri so časnikarji zvedeli za hude finančne in organizacijske probleme tega gledališča. Umetniško in tehnično osebje v gledališču ima 30 do 40 odstotkov nižje osebne dohodke, kot so v drugih gledališčih. Gmotne težave močno vplivajo tudi na zasedbe vlog.

Na konferenci so govorili tudi o težavnih razmerah, v katerih delajo v gledališču. Oder in avditorij so sicer že obnovili, vendar pa so naprave in nekateri notranji prostori zastareli in ne ustrezajo več.

V Ljubljani pa grozi razpad Slovenskega narodnega gledališča v njegove sestavne dele — Opero, Dramo, gledališke krojačnice

in delavnice, ki naj bi postale samostojna obrtna podjetja, itd.

SLOVENŠČINA V SLOVENIJI

Klub kulturnih in znanstvenih delavcev v Ljubljani in Društvo slovenskih književnikov sta v prostorih društva priredila razpravo z naslovom Slovenščina v Sloveniji. Vodil jo je književnik Mile Klopčič, uvodno besedo in uvodno razmišljanje pa sta imela književnik Božidar Borko in general Jaka Avšič. Razprava je presegla naslovni okvir in skušala ilustrirati položaj slovenščine v Jugoslaviji. Več ta priložnostno sklicani forum, ki se je zavedal svojih ozko začrtanih kompetenc in možnosti, ni mogel in tudi ni imel namena storiti, — poroča ljubljansko »Delo«.

Tržaškega

Se o razlaščenju v Dolini:

Pravica mora prej ali slej zmagati

Dne 14. t. m. poteče rok, v katerem so vsi lastniki zemljišč iz dolinske občine, ki jim po obvestilu tržaške prefekture, objavljenem ob božičnih praznikih, nameravajo razlásti zemljišča v korist Ustanove tržaškega industrijskega pristanišča, oziroma naftovodne družbe SIOT, imeli pravico, da proti omenjenemu obvestilu vložijo ugovore. Kot smo obveščeni, se je te pravice poslužila ogromna večina prizadetih lastnikov in s tem naredila prvi ter najvažnejši korak v obrambo svojih pravic in koristi.

Poročali smo že, da je po zadnjem obvestilu, oziroma seznamu prizadetih skupno okrog 46 ha zemljišč, in sicer kakih 20 ha

več, kot jih je predvideval tako imenovani drugi seznam, objavljen v lanskem poletju. Kot znano, so lastniki zemljišč iz drugega seznama, ki jih je zastopal Odbor za pomoč razlaščenjem, vložili ugovore na prefekturo, kar je imelo za posledico, da je Ustanova tržaškega industrijskega pristanišča sama zahtevala od prefekture, naj postopek, ki je bil v teku, prekine. Druga važna posledica je bila, da je Odbor za pomoč razlaščenjem sklenil 6. 12. 1965 z naftovodno družbo SIOT sporazum, po katerem se je ta družba načelno obvezala, da bo zemljišča, ki jih potrebuje za postavitev svojih naprav, neposredno kupila od kmetovavcev in se torej tudi z njimi neposredno pogajala o ceni zemljišč. Po tem sporazumu je bila Ustanova tržaškega industrijskega pristanišča izključena iz celotne zadeve, površina zemljišč, ki bi prišle v poštev za nakup, pa bi bila mnogo manjša od tiste, ki jo predvideva zadnje prefektovo obvestilo.

Kaj je privedlo do tega, da se v to zadevo zdaj ponovno vključuje Ustanova tržaškega industrijskega pristanišča in da se namerava po stari, krivični metodi razlásti mnogo večja površina zemljišč, kot je predvideval drugi seznam, nam ni znano. Iz vsega, kar smo navedli, pa vsekakor izhaja, da je zadnji postopek zelo čuden in nerazumljiv, zaradi česar imajo prizadeti lastniki in javnost pravico, da se javno in čimprej pojasni.

Veseli nas, da se je spričo najnovejšega razvoja dogodkov ustvarila med prizadetimi lastniki zemljišč in zlasti med Odborom za pomoč razlaščenjem ter med Konzorcijem razlaščenecv akcijska enotnost ter da je konzorcij sprejel stališče, da se je za zaščito in doseg pravic in koristi naših ljudi v Dolini treba poslužiti vseh sredstev, ki jih predvideva zakon, od ugovorov in opozicij na tukajšnjo pristojno oblast do priziva na državni svet v Rimu. To stališče je namreč vedno zagovarjal odbor in v tem je tudi glavni vzrok, da je prišlo do njegove ustanovitve.

Prizadetim lastnikom zemljišč priporočamo, naj ohranijo mirne živce in naj se ne pustijo begati in zavajati od raznih prišepetovavcev ter zainteresiranih posrednikov. Mirno, a budno naj čakajo na izid sedanje pravne akcije, ki bo gotovo uspešna, saj mora pravica prej ali slej zmagati.

SNEG POBELIL VSO POKRAJINO

V torek je po vsej Tržaški skoraj ves dan rahlo snežilo, zaradi česar je vso pokrajino pokrila od 5 do 7 cm debela snežna odeja. Ker se je temperatura sukala okrog ničle, sneg ni skopnel in so zato nastale precej hude ovire v prometu. Prišlo je tudi do številnih prometnih nesreč, ki pa so bile k sreči vse lažje narave.

Zaradi varnosti je prometna policija vsmerila ves težji promet v mesto in iz njega po obalni cesti, ki so jo kar dobro splužili, čeprav so tla na več mestih pokrita z ledeno ploščo. Promet po ostalih cestah na Krasu je še vedno otežkočen in

vozila morajo biti opremljena z verigami ali snežnimi plašči.

V sredo je precej ostro pihala burja, ki pa je naslednjo noč pojenjala. Temperatura pa je še vedno nizka.

Ponekod na Krasu, zlasti v višji legi kot na Opčinah, je padla temperatura na — 5 stopinj in na odprtem tudi še nižje. Zaradi burje je mraz še veliko bolj občutiti.

Stavka uslužbencev Enela in Acegata

Prav te dni so si uslužbenci električne družbe Enel izbrali, da so stopili v stavko. Ta je bila najprej napovedana za 48 ur, pozneje pa so sindikalne organizacije sklenile, da stavko podaljšajo za nadaljnjih 24 ur. Stavka je nastala, ker državno podjetje Enel noče skleniti nove delovne pogodbe s pogoji, ki jih postavljajo sindikati.

V četrtek so stopili v stavko tudi uslužbenci tržaškega Acegata, tako da je skoraj popolnoma izostal mestni prevozniki promet. V zvezi s temi stavkami priporoča vodstvo Acegata, naj potrošniki električne energije čimbolj varčujejo pri uporabi toka. Stavka Enela se zaključi v petek ob 24. uri.

Beneška Slovenija

ALI NE VELJAJO KONCILSKI ODLOKI ZA VSE?

Po župnijah Beneške Slovenije se je pred časom razširilo veliko veselje, ko je prišla iz Rima novica, da je cerkveni koncil sklenil, da se morajo določene mašne in obredne molitve opravljati v jeziku vernikov. Razume se samo po sebi, da tudi tam, kjer so jezikovno mešane fare, kakor se ta odločitev povsod že izvaja.

Slovenski verniki v Beneški Sloveniji so zahvalili Boga in koncilске očete, da bo tudi njim dano moliti in prositi v domačem jeziku, kot smejo črnci v Afriki ali Indios v brazilskih pragozdih. Naši predniki so uživali pravico do materinščine pri službi božji že iz davnih časov, še izza dobe patriarhov. Imeli so celo nekako cerkveno samoupravo. Saj so verniki volili svoje dušne pastirje in ključarje, kot pričajo stare listine. V Brnasu so se vršile zadnje volitve domačega kaplana še celo leta 1914, ko je ljudstvo izbralo za svojega kaplana Petra Qualizzo.

Beneški Slovenci so imeli molitvenke in katekizme v svojem jeziku že iz davnih časov. Že leta 1854 je Peter Podrecca izdal »Mali Katekizem za prve šole«. Drugih 100 let bo kmalu minilo, odkar je nadškof Andrea Casasola oskrbel 1869. leta izdajo katekizma z naslovom »Katekizem ali Keršanski Katoljski Nauk za Slovence Videmske Nadškofije« in mu je sam napisal ganljiv uvod. Sledili so še drugi katekizmi v domačem jeziku, celo za prebivavce rezijanske doline.

To je bilo treba poudariti, da je vsem jasno, kako je že od nekdaj odmevala v cerkvah Beneške Slovenije slovenska verska pesem in molitev, čeprav jo je fašistična vlada v avgustu 1933. prepovedala. Videmska kurija se ni niti z mezinem uprta taki nezaslišani krivici.

Za časa koncila so torej slovenski verniki v vzhodnih delih videmske nadškofije z zadoščenjem vzeli na znanje, da se jim bodo krivice preklicale, in da bo jezik vernikov dobil tudi v cerkvi zopet isto mesto, ki mu gre po najvišjih božjih in človeških postavah.

ČAJANKA DRUŠTVA SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu uvaja z letošnjim letom snidenja izobražencev vsako sredo od 18. do 21. ure v ulici Donizetti 3/1. Pogosto tožimo, da se Slovenci premalo vidimo in da imamo premalo prilik, da bi izmenjali misli med seboj. Naj bi temu odpomogle Čajanke društva. Nobenega drugega programa ni kot snidenje in pogovor.

Društvo slovenskih izobražencev vabi prijatelje na čaj in pomenek. Soba bo zakurjena, časopisi in revije bodo pri roki — predvsem pa: prijatelji čakajo. Pridite!

Prvi tak večer bo v sredo, 19. januarja, potem pa vsako sredo od 18. do 21. Če ne morete priti ob 18., pridi'e kasneje, kadar morete v tem času.

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO PRIREDI:

SLOVANSKI PLES

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V NEDELJO, 9. JANUARJA 1966 OB 16. URI
V KATOLISKEM DOMU V GORICI

Saša Škufca (Po Grimmu)

JANKO IN METKA

OTROŠKA SPEVOIGRA V TREH DEJANJIH

V MALI DVORANI KULTURNEGA DOMA

William Shakespeare

SKOZI ŽIVLJENJE

RECITAL

Izjava JOŽKO LUKES

Izbor in režija: BRANKO GOMBAC

Glasba: MARIAN VODOPIVEČ

Prevod: OTON ZUPANČIČ, MATEJ BOR, JANEZ MENART, JOŽE JAVORSEK

V petek, 14. januarja ob 21. uri (premijski abonma); v soboto, 15. januarja ob 21. uri (abonma prva ponovitev); v nedeljo, 16. januarja ob 16. uri (nedeljski popoldanski); v sredo, 19. januarja ob 20. uri (študentski abonma); v četrtek, 20. januarja ob 21. uri (invalidski abonma); v petek, 21. januarja ob 21. uri (sindikalni abonma); v soboto, 22. januarja ob 21. uri (okoliški abonma); v nedeljo, 23. januarja ob 16. uri.

Zaradi omejenega števila sedežev v Mali dvorani prosimo cenjeno občinstvo, da si pravočasno rezervira sedeže na tel. 734265.

† RIHARD OREL

V torek zjutraj je umrl v goriški bolnišnici nadučitelj v pokoju gospod Rihard Orel.

Pokojni šolnik in znani kulturni delavec se je rodil leta 1881 v Prvačini v Vipavski dolini. Po končanem učiteljskem v Kopru je študiral še eno leto na dunajskem konservatoriju. Nato je nastopil službo v Doornbergu, odkoder so ga večkrat prestavljali. Služboval je še v Višnjeviku, Šmarjah, Standrežu, Števerjanu, potem ga je fašistična vladavina poslala v Campobasso, pa spet v Umbrijo in v Gemono. Po vojni je bil nekaj časa didaktični ravnatelj v Mirnu. Pravi križev pot slovenskega učitelja, ki je pa učitelju Orlu pripomogel do bogatih izsledkov. Povsod je nabiral narodopisno blago, katero je marljivo objavljaval v raznih revijah in tudi v samostojnih brošurah.

Posebno so ga zanimale narodne pesmi iz Beneške Slovenije, katere je harmoniziral in izdal v več zbirkah. Kot temeljit glasbenik je zložil tudi dosti skladb, zlasti fug za orgle. Delal je nevzdržno do predlanske-

- *Hanalška dolina*

Toda zdi se, da te veljajo povsod drugod, samo za slovenske vernike pod Matajurjem ne! Govorilo in pisalo se je, da se je pri liturgičnih obredih že vpeljal jezik vernikov. Nihče ni dvomil, da bi se kdo upal upirati papeškimi in koncilskimi odredbam.

Zadnje čase smo pa zvedeli, da se redno opravljajo določene mašne molitve in verski obredi tudi v slovenščini samo v cerkvah v: Šlenartu, Štoblanku, Dreki, Matajurju in Trbiju.

Nekateri dušni pastirji so se obrnili na videmske kurije s prošnjo, naj jim dajo navodila za izvedbo koncilске določbe o vpeljavi jezika vernikov v cerkev. Dobili so odgovor, da še ni »oportuno« ali pa sploh niso prejeli nobenega odgovora. Zato tudi dovršen del vernikov v Beneški Sloveniji ne more prisostvovati obredom, ki so od vesoljnega cerkvenega zbora dovoljeni, da se molijo v materinščini.

Čudimo se, kako se to sklada z besedami videmskega nadškofa, ki je v pridigi v videmski stolnici na praznik Svetih treh kraljev vabil, naj verniki sledijo nalogam, katere si je zastavil ekumenski koncil, in je zaključil, da je potrebna duhovna obnova, da bo vsakdo mogel živeti v duhu koncila.

Ukve:

NEVERJETNE RAZMERE

Rekli bi, da je nemogoče, da se po II. vaticanskem koncilu še kaj takega dogaja. Toda pri nas v Ukvah, kjer so razmere kot v vsaki zakotni vasi čudne, ni povsem presenetljivo, da se utegne kaj takega pripetiti. Na cerkvenih vratih je prabit napis v nemščini in italijanščini: »Bitte, Türe schliessen« in »Prego, chiudere la porta«. Pričakovali bi tudi slovenski napis, a ga ni. Ni ga zato, ker je morda tak ukaz.

Ta ni edini. Poleg mnogo drugih je viden in prepričljiv dokaz šovinizma, ki priča, kako slovenščino zapostavljajo in kako jo skušajo odpraviti.

Pri vsem tem, se še samo sprašujemo ali bo treba še drugih cerkvenih zborov, da se bodo te razmere spremenile.

ga leta, ko je postal žrtev cestne nesreče. Dolgo časa se je zdravil v goriški bolnišnici, dokler ni podlegel.

Pogreb se je vršil danes v njegovi rodni Prvačini. Delavnemu slovenskemu šolniku in kulturniku bodi Bog dober plačnik. Vsej rodbini izražamo globoko sočutje.

OBLETNICE

Na županov predlog se bosta obhajali letos v Gorici dve pomembni obletnici, in sicer ena zgodovinska in ena kulturna. Prva se tiče 50-letnice, ko so italijanske čete za časa prve svetovne vojne vkorakale v Gorico; to se je zgodilo 16. avgusta 1916. Poseben odbor je že sestavil načrt za spored proslave, ki bi morala imeti po županovem mnenju zgodovinsko, domoljubno in civilno obeležje. Ob tej obletnici, ki je na široko zasnovana, pričakujejo turistične ustanove velik obisk, zlasti iz notranjih krajev države.

Druga proslava se bo pripravila v spomin na stoletnico smrti Jožefa Tominza. Tudi za to obletnico je sestavljen poseben odbor, ki bo uredil večjo razstavo umetniških del slavnega goriškega mojstra.

ZANIMANJE ZA KULTURNE RAZSTAVE

Lansko leto se je pokazalo, da se goriški meščani v precejšnji meri zanimajo za razstave vseh vrst. V novembru 1964 je najela turistična ustanova Pro loco razstavne prostore v galeriji na Korzu. Od tedaj pa do konca lanskega leta je bilo tam prirejenih 29 razstav, ki so trajale navdano po štirinajst dni. Po večini so bile slikarske razstave sodobnih umetnikov domačinov, med temi dve umetniški razstavi Makuca in Vendramina iz sosednje Nove Gorice. Poleg umetniških razstav so privlačile številne obiskovalce tudi druge, kot na primer dobro urejena razstava starinskih ur. Vseh 29 razstav si je ogledalo nad 40.000 ljudi.

Letos se bo kulturna dejavnost v razstavnih dvorani še povečala. Načrt za prvih šest mesecev je že pripravljen. Poleg osebnih umetniških razstav Faganela, Monaia, Craglietta in Bubnicha je na sporedu tudi kolektivna razstava skupine tržaških umetnikov. Kot posebnost bo razen teh prirejena tudi razstava cvetlic v vazah po japonski tehniki, imenovani »ikebanas«. Nadalje bomo imeli priložnost videti tudi »Razstavo o lakoti v svetu«, katero bo priredila mednarodna prehranjevalna organizacija FAO. Razstavljali bodo svoje izdelke tudi učenci državne umetniške šole v Gorici. V polpreteklo dobo nas bo popeljala »razstava starinskih pahljač«.

Za vse te pobude so dosedanji razstavniki prostori že pretesni in se bodo morale turistične organizacije pobrigati za večje in to tudi v korist tujskemu prometu.

POZOR!

Pokrajinska lovska zveza opozarja, da bo začela boj proti škodljivim divjim živalim v svojih lovskih okrožjih, ki spadajo pod občine Doberdob, Sovodnje in Krmin.

Lovski čuvaji bodo nastavljali zastrupljene pasti. Zato opozarja prebivalce teh občin, naj se izogibljejo pasti, zlasti naj ne pobirajo ujete zastrupljene zverjadi iz nastavljenih skobcev. Mrhovino bodo spravili v kraj lovski pazniki.

Iz Goriške

OBCINSKE TEHTNICE

Okoliški kmečki gospodarji, ki spadajo pod goriško občino, se še vedno pritožujejo, da ne delujejo javni tehtnici pri mostu v Pevmi in ona na trgu v Standrežu že pred meseci je občinski odbornik Sanzin opozoril mestni odbor na ta nedostatek, ki povzroča zamudo časa in škodo kmetovavcem, ki prihajajo v mesto iz Brd in iz Standreža. Zagotovljeno mu je bilo, da bosta obe javni tehtnici začeli v najkrajšem času delovati; ostalo pa je vse pri starem. Še več, tehtnico v Standrežu je občinska uprava kar ukinila. Zato je omenjeni svetovec vložil na župana ponovno interpelacijo, naj se poskrbi, da bosta obe tehtnici zopet delovali.

VISOKOŠOLSKE PODPORE

Goriška pokrajinska uprava podeljuje že več let podpore visokošolcem goriške pokrajine, ki imajo določene pogoje. Pravico do podpor imajo dijaki, ki so izdelali maturo brez jesenskih popravnih izpitov; tisti, ki so končali prvi letnik na univerzi morajo biti v redu z izpiti in doseči povprečni uspeh 21/30. Obdavčljivi družinski dohodki ne smejo presežati 400.000 lir z dodatkom po 300.000 lir na vsakega družinskega člana.

Za akademsko leto 1965/66 je določila pokrajinska uprava 3 in pol milijona lir.

Kdor se za te podpore zanima, se lahko zgleda za pojasnila pri pokrajinskem odborniku Waltritschu vsak torek in sredo od 10. do 11.30 ure v pokrajinski palači.

FOLKLORNI NASTOP

V nedeljo popoldne bo gostovala pod okriljem Kat. prosvetne zveze akademska folklorna skupina »France Marolt« iz Ljubljane. Skupina šteje 50 članov. Nastopala je že v Vidmu in po drugih krajih, na goriškem in tržaškem pa še ni pokazala svoje umetnosti.

Prireditve s sporedom folklornih plesov in pesmi bo ob treh in ob sedmih popoldne v Katoliškem domu. K prvi popoldanski prireditvi bo vozil avtobus iz Doberdoba in iz Jamelj ob dveh popoldne.

RODITELJSKI SESTANKI

V nedeljo so se zbrali starši dijakov in dijakinj višjih slovenskih srednjih šol v Gorici na roditeljski sestanek. Zbrane starše in njih namestnike je pozdravil ravnatelj Rožič in je prikazal v glavnih obrisih stanje teh šol in učne uspehe dijakov. Glede številčnega stanja je podčrtal splošne vzroke, pa tudi krivdo nekaterih staršev, ki ne pošiljajo svojih otrok v tiste šole, kamor spadajo. Pozval je starše naj se bolj pogosto zanimajo za uspehe, vzgojo in vedenje svojih otrok in naj imajo več stikov s šolo. V razgovor so posegli tudi nekateri starši in profesorji. Nato so se starši res skrbno pozanimali pri posameznih profesorjih o uspehih pa tudi o vzrokih neuspehov svojih sinov ali hčera. Smemo reči, da je roditeljski sestanek dosegel svoj namen.

Ravnateljstvo enotne nižje slovenske šole v Gorici sporoča, da bo roditeljski sestanek v nedeljo, 16. t. m., ob 10. uri in pol v profsorski zbornici šole v ul. Randaccio.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Uprizoritev „Marie-Octobre“

Slovensko gledališče v Trstu je pripravilo kot drugo letošnjo premiero zanimivo dramo »MARIE-OCTOBRE« treh francoskih avtorjev: Roberta, Duviviera in Jeansona. Z uvrstitvijo te drame v spored je gledališče najbrže hotelo obarvati repertoar z delom, kakršnih v splošnem ni imelo na sporedu, pa so lahko mikavna za določen krog gledavcev. Literarne vrednosti in pomembnosti seveda to delo nima, pač pa je dramsko dobro zgrajeno, posebno drugi del. Prvo dejanje je v svojem zasutku nekoliko predolgo, avtorji pozornost nekoliko prepočasno zastavljajo. Sele pred koncem prvega dela zraste dogajanje do napetosti, ki se potem stopnjuje v detektivsko iskanje krivice. V dramaturškem oziru bi se dalo delu marsikaj reči. Posebej je zadnja duhovnikova odločitev psihološko premalo utemeljena. Naštevati je strahot in žrtev zveni v pohod s transparenti po ulici, Marie-Octobre bi bilo mogoče z boljšimi dramskimi učinki pripeljati do odločilnega dejanja.

Iz gledališko igravskega vidika je predstava zanimiva, ker so bili igralci postavljeni v tem delu pred posebno nalogo: najprej so morali odigrati salonsko igro, istočasno pa tudi ansambelsko. Za prvo je potrebna neka zadržanost in uglajenost, finesa in družbeni posluh. Za drugo pa tesna povezanost in odgovarjajoče igranje, kajti tu ni solistov, ni izrazitih vodilnih vlog in nepomembnih statistov. Tu je igra vseh.

Vrednost režije Branka Gombača je prav v tem, da je oba ta elementa izvil iz igravskega zbora. Poslal je igralce v salon in igralci so vsak v svoji vlogi korespondirali na vsak dogodek, na vsako izgovorjeno besedo. Zdi se, da je prav temu, kako je vsak igralec reagiral v določenem trenutku, režiser posvetil največ pozornosti. Zato pa se tudi predstava v celoti zaživela pred občinstvom. Razen tega je napetost, posebno v drugem delu, zelo dobro stopnjeval in jo s čutom za pravilno mero blažil, da je kasneje lahko znova zrasla.

Kot gost se je vrnila za nekaj večerov v tržaško gledališče Stefka Droščeva. Igrala je Marie-Octobre, edino pomembno žensko vlogo v tem delu. Igra Droščeva je v teh letih odsotnosti še bolj dčzerela, zdi se, da je postala globlja; pretehta-

KONCERT BOŽICNIH PESMI

Druženi cerkveni pevski zbori so priredili v nedeljo popoldne v cerkvi sv. Antona novega koncert slovenskih božičnih pesmi. Dirigiral je Humbert Mamolo. Kot organist je sodeloval Arduino Macri, kot solist pa Marijan Kos.

Izvajali so med drugim skladbe tržaških skladateljev. Koncert je pritegnil zelo veliko občinstva.

Mladina in pisatelj

V Moskvi je prišlo pred kratkim do študentovskih demonstracij v zvezi z aretacijo književnika Andreja Sinjavskija, ki so ga kot znano zaprli, ker je pod psevdonimom objavljala svoja dela v Parizu. Okoli 200 študentov, ki so bili večidel z Inštituta Maksima Gorkija za svetovno literaturo, se je zbralo pri Puškinovem spomeniku in odkorakalo v mestno središče v bližino Kremlja, kjer so zahtevali, da se razprava proti Sinjavskiju vrši javno. Kmalu pa je nastopila policija, ki je nekaj študentov priprla, pa že čez nekaj ur izpustila.

Sodna razprava proti Sinjavskiju bo ta mesec, ni pa še znano, če bo javna.

Pariško uredništvo literarne revije »Grany«, ki jo izdajajo v Frankfurtu v Nemčiji ruski begunci je potem naznanilo, da so bili aretirani Leonid Gubanov, Vladimir Bukovski in Julija Višnevskaja. Gubanov je star okrog dvajset let, Višnevskaja pa ima šele šestnajst let.

Aretiranci so pripadali neuradnemu literarnemu krožku, ki so si ga ustanovili v Moskvi in ki je izdajal avantgardistično revijo tajnega značaja. Omenjeni literarni krožek se zavzema za svobodo pisanja in za izpustitev aretiranih pisateljev in umetnikov.

na je bila vedno. Morda je bila celo preveč zadržana za to vlogo in za tako skupinsko igro. Vendar je vseskozi prepričljiva in tudi nekje njena odmaknjenost od družbe razumljiva, čeprav je s temi prijatelji preživela zelo težke trenutke. Edino včasih ustvarja vtis, da hoče igrati preveč poudarjeno vodilno, ker se kreta le preveč v svojem prostoru v ospredju.

Med ostalimi igralci je vladalo ravnovesje, kot smo rekli že v začetku. Vendar je treba poudariti, da je imel zelo težko vlogo Silvij Kobal in da jo je skušal čim bolj prizadeto odigrati, posebno svoj tragični konec.

Nastopili so še: Stane Starešinič, Jožko Lukež, Adrijan Rustja, Laci Cigoj (kot gost), Stane Rztresen, Edvard Martinuzzi, Alojz Milčič, Rado in Leli Nakrst.

Prevod je delu oskrbel Bruno Hartman, sceno pa je zamislil Demetrij Cej in ji dal estetsko zaključčen prostor.

J. P.

PRICA IZ STARODAVNIH ČASOV

Restavriranje langobardske cerkvice v Cedadu, ki traja že nekaj let, bodo letos nadaljevali in ga verjetno tudi dokončali, kot misli višje ravnatelstvo za spomenike in galerije v Furlaniji-Juljski Benečiji. V ta namen je zaprosilo tudi za nadaljnji prispevek ministrstva za prosveto. Cerkevica je še iz dobe bojov med Langobardi in Slovenci.

Izbor Magajnovih novel

Pri Založbi Lipi v Kopru je pravkar izšel izbor novel bogomta Magajne, ki ga je pripravil pesnik in literarni kritik France Vodnik. S knjigo — to izvedo iz uvoda — je mislila založba počastiti pisateljevo šestdesetletnico, ki je bila 1964, a je Magajna več ni čakal, saj je 1963 leta umrl. Od prvotne zamisli, po kateri naj bi izšla le druga izdaja svojevrstne Magajnovine knjige novel Zaznamovani, je založba odstopila in pripravila v Vodnikovi redakciji izbor najboljših oziroma najbolj tipičnih Magajnovih novel iz vsega razdobja pisateljevega ustvarjanja. Tako smo dobili nekako antologijski prerez skozi pisateljevo umetniško in idejno podobo, izbor, ki je nedvomno več, kakor bi bil gol ponatis Zaznamovanih.

Ce si sedaj ogledamo izbor, ugotovimo, da je imel France Vodnik dokaj srečno roko pri izbiri. Celoten izbor je razdelil na pet ciklusov (Primorske zgodbe, Na bregovih srca, Zaznamovani, Odmev korakov, V dežli pravljic in sanj), ki jih je poimenoval po Magajnovih zbirkah novel ali krajših črtic oziroma zgodb. V prvem oddelku prinaša štiri zgodbe (Legenda o Vremski Mariji, Slivrica, Primorska črtica, Zora), v drugem pet (Noem, Senca Estere, Zdavnica Marija, Gospod ge-

Kulturne novice

V razstavnici dvorani »Musée-Galliera« v Parizu so odprli razstavo »Sodobne grafike«, na kateri razstavlja tudi slovenski grafik Janez Bernik.

Znani sovjetski komponist Dmitrij Šostakovič je izjavil, da komponira opero »Tihi Don« po romanu Mihajla Solohova.

V nedeljo, 26. decembra, je Slovensko slavistično društvo obhajalo 30-letnico svoje ustanovitve.

Slovenski slikar in grafik Riko Debenjak je bil povabljen na IX. mednarodno razstavo risb in grafik v Laganu.

V krožku za svobodo kulture v Trstu je predaval glasbenik Pavle Merku o temi »Ekspressionizem in glasba«.

Duke Ellington in njegov orkester sta priredila pred Božičem dva koncerta cerkvene glasbe v plesbiterianski cerkvi na Peti cesti v New Yorku. Koncertu je prisostvovalo nad tri tisoč ljudi. Nastopili so tudi pevka Lena Horne, Brock Peters in zbor »Herman McCoy Choir«.

V goriški pasaži »Pro loco« je razstavljal do 14. t. m. oljnate slike slikar Robert Faganel iz Trsta. Razstavil je marine, kraške nature, pokrajine in drugo.

V Verdijevem gledališču nastopa Stalno gledališče iz Genove z dramo »La coscienza di Zeno« (Zenova vest), katero je napisal Tullio Kezich po romanu Itala Sveva. Režira Luigi Squarzina.

V New Yorku je umrl nekdanji slavni pevec Tito Schipa. Doma je bil iz mesta Lecce, kjer se je rodil leta 1890.

V Ljubljani je umrl slikar Slavko Pengov.

neral, Transfuzija), v tretjem tri (Invalid, Kako je umiral Gausit, Vinograd), v četrtem štiri (Crt, Vinarok, Veliko Brdo, Bradáč) in v zadnjem le eno — mladinsko delo Racko in Lija. S tem izborom je ostal zvest samemu Magajnovemu izboru za zbirke, je pa obenem zelo značilno prikazal vse tiste osnovne elemente, gibala, ki se prepletajo skozi pisateljevo delo. Vsak tak izbor je seveda odraz subjektivnega momenta. Skozi njega lahko sledimo tudi prirediteljevemu okusu in posebni ljubezni. Seveda bi bilo lepo, če bi v izbor prišla še katera izmed čudovitih legend, kakor tudi nekatere pesmi v prozi, ki jih je pisatelj zbral v knjigi Oživeli obrazi (Hafija, Učiteljica svetih Treh kraljev ali katera druga). Knjiga, tudi tako, kakršna je, nam ponovno približa tega svojevrstnega primorskega pisatelja, enega izmed najbolj mehkih umetnikov besede, ki jih je rodila južno-primorska dežela.

Seveda je urednik poskrbel tudi za osem strani spremne besede. V njej nam prikaže Magajno skozi prizmo časa, v katerem je živel in katerega glasnik je bil. Oriše njegov literarni in življenjski krog, razčleni na kratko posamezne zbirke in motiviko njegovega dela.

Ob koncu knjige pa je še petdeset strani Magajnovine bibliografije, ki jo je prispeval Marijan Erecelj. V njej je podrobno in natančno popisal vse Magajnovine objave tako v revijalnem tisku kakor v samostojnih knjigah. Iz te bibliografije si bo marsikdo ustvaril določnejšo podobo o kvantiteti pisateljevega opusa. Razvidno pa je tudi iz nje, v katerih revijah je pisatelj gostoval in kako je tudi njegovo delo prodrlo v svet ter kdo je o njem že pisal. Tudi bibliografija ima krajši uvod, v katerem so podani kriteriji, ki se jih je posluževal sestavljalec, kakor tudi nekaj drugih zanimivih življenjskih in umetniških podatkov o Magajni.

Okusno opremo je zasnoval Zvest Apollonio, škoda, da se je v nekatere tekste utihotapilo nekaj tiskovnih napak.

n. j.

VEČER SLOVENSKE SOLISTIČNE GLASBE

Glasbena Matica je priredila pred kratkim v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu »Večer slovenske solistične glasbe«. Sodelovali so tenorist Mitja Gregorač, klarinetist Miha Gunzek in pianist Marjan Lipovšek. Na sporedu so bile skladbe, ki so jih zložili Karel Pahor, Marij Kogoj, Zlatan Vauda, Marjan Lipovšek, Vilko Ukmar, Primož Ramovš in Uroš Krek.

Koncert je doživel lep uspeh pri občinstvu, le da je bilo to na žalost maloštevilno.

ALVAR AALTO ODLIKOVAN

Znani finski arhitekt Alvar Aalto je prejel včeraj v Florenci odlikovanje »velikega častnika« italijanske republike za zasluge. Odlikovali so ga zaradi njegovega velikega urbanističnega in arhitekturnega dela. Odlikovanje mu je izročil minister za proračun Pieraccini ob koncu drugega vsedržavnega zborovanja urbanistov in arhitektov na temo »Starodavno in novo«.

Minister Pieraccini je na slovesnosti, na kateri je izročil odlikovanje finskemu arhitektu, naglasil, da pomeni njegovo delo najvišji izraz moderne človečanske in socialne omike. V Florenci se je istočasno končala razstava del Alvara Aalta.

Odlikovanje, ki ga je prejel zdaj ta finski arhitekt, sta dobila pred njim samo dva druga slavna arhitekta in sicer Američan Frank Lloyd Wright in Švicar Le Corbusier.

Truplo pisatelja Somerseta Maughama so v Marseju sežgali, pepel pa poslali v domovino, kjer so ga shranili v katedrali v Canterburyju, kot je določil v oporoki. Bajje pa je bil v življenju ateist ...

GOSPODARSTVO

Spojitev družb „Montecatini“ in „Edison“

V gospodarskih krogih so se mnogi zelo začudili, ko so 15. decembra 1965 slišali, da se družbi »Montecatini« in »Edison« pretopita v eno družbo. V javnosti ni tega nihče pričakoval, ker so vodili pogajanja zelo tajno in trdijo celo, da o teh pogajanjih ni ničesar vedel niti Carlo Faina, predsednik Montecatini, ki je ob istem času vodil pogajanja v Moskvi o dobavi celih tovarn za pridelovanje plastičnih mas Rusiji, zlasti tistih, za katere ima »Montecatini« javno zaščito, patente.

»Montecatini« in »Edison« sta najmočnejši zasebni družbi, z najvišjim delniškim kapitalom v Italiji. Je sicer res, da izkazuje »Fiat« večji znesek faktur prodanega blaga, kot obe ti podjetji skupaj, a delniškega kapitala ima »Fiat« samo 115 milijard lir, »Montecatini« pa 257 milijard in »Edison« celo 434 milijard (sedaj skupaj 692 milijard). Od »Montecatini« zavisi nadalje kakšnih 20 različnih delniških družb in podjetij, od »Edison« pa ravnotako. Lansko leto se je vtopila v »Montecatini« družba »SADE« (Soc. Adriatica di Elettricità) s sedežem v Benetkah, ki je prispevala »Montecatini« 110 milijard lir glavnice.

»Montecatini« in »Edison« sta enako stara družbi; ustanovljeni sta bili l. 1888. »Edison« se je začela ukvarjati z elektriko, energijo bodočnosti, in je v teku svojega delovanja zgradila mnogo elektrarn in drugih električnih obratov, »Montecatini« pa je obrnila svojo pozornost na rudnike, zlasti pirita, na proizvodnjo žveplene kisline, potem na umetna gnojila, aluminij, modro galico in žveplo ter razna zaščitna sredstva za kmetijstvo, itd. V zadnjih letih pa se vedno bolj zanima za izdelavo plastičnih mas, za kemično industrijo. Kemična industrija pa zahteva ogromne kapitale, ker so zgradbe zelo drage in še bolj oprema, zlasti stroji.

Ker so komunisti in socialisti zahtevali, da je treba »Montecatini« poddržaviti, ni hotel nihče več družbi kaj posoditi; delničarji, med katerimi je skoraj 50.000 delavcev, niso hoteli o povišanju delniške glavnice nič slišati, obligacijsko posojilo pa je bilo enako nemogoče. Toda denar je bil družbi potreben in zato si je vodstvo »Montecatini« pomagalo, kot je znalo, mnogo je doprinesla združitve z zgoraj omenjeno »SADE«, še več pa je plačala nova družba »MONTESHELL« (Montecatini + Shell), ki je prevzela par novih podjetij, ki jih je »Montecatini« zgradila na jugu.

Očitno vsa ta nova sredstva niso zadoščala, zato pa pride zdaj do fuzije med »MONTECATINI« in »EDISON«. Slednja ima namreč mnogo denarja, ker bo dobivala 10 let po 55 milijard lir od države oziroma »ENEL« kot odškodnino za poddržavljene električne obrate, ki so bili prej last družbe »Edison«.

Uradno sporočilo o združitvi »Montecatini« in »Edison« je bilo objavljeno 15. decembra, združitve pa bo izvedena na občnih zborih obeh družb v začetku aprila. Tako bo nastalo močno podjetje, ki bo v evrop-

skem merilu na 16. mestu, v svetovnem merilu pa na 60. mestu, ker najvažnejše podjetje na svetu je »GENERAL MOTORS« z letnim fakturnim dohodkom 10.540 milijard ali 12-krat toliko kot FIAT.

Kakšne bodo posledice združitve obeh družb? V prvi dobi bo brez dvoma precej nerodno, ker bo potrebno reorganizirati delovanje. Ne smemo pozabiti, da se je delovanje obeh družb večkrat križalo, ker sta se pečali s podobnim obratovanjem. Večkrat bo kakšna dejavnost enega podjetja ukinjena, večkrat bodo druge dejavnosti združene, itd. Bridko je, da je za prvo dobo zelo verjetno, da bodo začasno odpustili nekaj delavstva. Gotovo bo to delavstvo zopet nastavljeno, ase seveda ne ve, kdaj.

Fuzija »Montecatini-Edison« ne bo osamljen slučaj koncentracije v italijanskem gospodarstvu. Predvsem pa bosta morali »Montecatini« in »Edison« na svojih občnih zborih poenostaviti svoji bilanci zlasti pri točki »udeležbe«. Obe družbi imata namreč v svojem okrilju vsaka nad 20 delniških družb, v katerih prevladujeta. Tako »Montecatini« kot »Edison« morata najprej dokončno vključiti vase vse te družbe, in s tako izčiščeno bilanco se bosta združili.

V zvezi s to fuzijo pa se govori tudi o mnogih drugih. Gotovo bo prišlo do združitve v sladkorni industriji, kjer bo najbrž prevladala družba »Eridania«, zlasti ko se bo vtopila v njej »Saccarifera Lombarda« in še nekatera druga šibkejša podjetja. — V območju »Italcementi« je več podjetij, med katerimi tudi razne banke. Te se bodo najbrž združile in tako ustvarile novo močno zasebno banko, ki bo imela nad 5 milijard lastnih sredstev — kapitala in rezerv — ter ne bo delala sramote v sklopu obstoječih velikih bank (Lavoro, Commerciale, Roma, Credito), ki pa so skoraj v celoti državne. — Pričakujejo tudi koncentracijo v tekstilni industriji; najvažnejša bi bila okoli »Snia-Viscosa« itd.

Čemu vsa ta koncentracija? Odgovor na to vprašanje ni težak, če pomislimo, da bo drugo leto (1967) med državami EGS (= Evropska gospodarska Skupnost) padla zadnja carinska ovira. Podjetja se morajo pripraviti, morajo zbrati sile, da bodo v okviru EGS z lahkoto vzdržala konkurenco podjetij v Nemčiji, Franciji in Beneluxu.

„Slovenia“ - nova sorta breskve

Alojz Fornazarič, rojen l. 1901 na Vogerskem pri Gorici, sedaj posestnik, predvsem sadjar v Resah št. 3, p. Videm - Krško, Slovenija, je vzgojil visoko cenjeno novo sorto breskev, ki je dobila uradno ime »Slovenija«. Domačini ji pravijo tudi »Fornazaričeva breskev« ali »Krška lepota«. Nova sorta je najbrž slučajnost križanec — hibrid med materjo — koščico »Halberto« (Hale x Elberta) in očetom »Golden Jubilee«, ki je dal cvetni prah.

Nova sorta je bila odkrita l. 1951, ko je kot sejanec rodila prve plodove. Leta 1955 je bil urejen matični nasad s 140 drevesi,

ITALIJANSKI ZITNI PRIDELEK

Pridelek pšenice v Italiji je znašal leta 1965 97,8 milijonov stotov in je bil pridelan na 4,290.000 hektarjih. Hektarski donos je torej znašal 22,8 stotov. V primeri s pridelkom leta 1964 je bil za 14% večji. Krušne ali mehke pšenice je bilo l. 1965 78,3 milij. stotov ali 9,8 več kot prejšnje leto, trde ali pšenice za testenine pa je bilo 19,5 milij. st. ali 34,1% več kot leta 1964.

Leta 1965 je podvrgl pridelek rži za 3,4% in dosegel 828 tisoč st., več pa je bilo ječmena, katerega pridelek je znašal 2,847.000 st. ali viška 13,2%. Enak višek kaže tudi oves, ki je dal 5,276.000 st. pridelka. Precej pa se je znižal l. 1965 pridelek koruze, ki je dosegel 34,2 milij. st. ali 13,9% manj kot l. 1964. Pičlejši je bil tudi pridelek riža, ki je dosegel 5,9 milij. st. ali 4,9% manj kot leta 1964.

PRIDELEK SLADKORJA V EVROPI

Pridelek sladkorja iz sladke pese v letu 1965 cenijo za zahodno Evropo na 94.780 tisoč stotov ali za 15 milij. st. manj kot v letu 1965 lani. Vzhodna Evropa je pridelala 126.890 tisoč stotov ali 8 milij. st. manj kot leta 1964. Po posameznih državah je pridelek znašal (v tisoč st.):

Zah. Nemčija 16.250, Avstrija 2.420, Francija 23.800, Belgija 4.100, Holandska 5.800, Danska 2.690, Švedska 2.250, Italija 12.000, Španija 4.400, Jugoslavija 3.000, Grčija 1.000, Švica 500, Anglija 9.500, Irska 1.240, Finska 530, Turčija 5.300.

Od vseh navedenih držav je samo Italija povečala pridelek, drugod se je znižal, največ v Nemčiji in sicer za 6 milij. stotov.

PRORACUN FAO

Proračun organizacije FAO, to je Organizacije Združenih narodov za poljedelstvo in prehrano, za dveletno razdobje, to je za leti 1966 in 1967, znaša skoro 50 milijonov dolarjev. Izdatki bodo za deset odstotkov večji kot v prejšnjih dveh letih. Razširili in izpopolnili bodo namreč delovni program organizacije in raztegnili njeno dejavnost tudi na področje ribolova, za ohranitev in varstvo ribjih virov prehrane.

Razširili bodo tudi akcijo proti lakoti na svetu.

KMETIJE NA KOPRSKEM

Tudi v občinah Koper, Izola in Piran, kot drugje v Sloveniji in Evropi, upada kmečko prebivalstvo. Te tri občine imajo 53 tisoč 891 prebivalcev, od katerih pa se dejansko ukvarja s kmečkim delom samo 5 tisoč 947 ljudi. Od teh jih je že nad 40 odstotkov starejših od 50 let.

Na zasebne kmetije še vedno odpade 84 odstotkov zemljišč.

ki so po 4 letih rodila po 55 kg plodov, v kasnejših letih 60 do 115, največ 145 kg. Kmetijski inštitut Slovenije je sorto več let opazoval in ocenil za originalno in odlično. Ze 4-5 let jo preizkušajo v ZDA, kjer ugotavljajo njene genetske lastnosti.

Sorta »Slovenija« raste zelo močno, rodi obilno, plodovi so debeli in tehtajo v srednjem po 182 gramov, so oranžno-rumene do rdeče barve, meso je oranžno-rumeno, čvrsto, sočno in sladko, v polni zrelosti se lahko loči od koščice. Sorta je primerna tudi za konzerviranje.

G. Fornazariču čestitamo.

VIRGILU ŠČEKAU V SPOMIN

Na dan sv. Jožefa leta 1923 se je vršil v Mirnu prvi shod, na katerem sem se prvič predstavil kot kandidat za poslansko zbornico. V imenu volilnega odbora je otvoril shod Anton Vuk in mi podal besedo.

»Ko otvarjamo prvi volilni shod na Goriškem, — sem dejal — se vsi spominjamo tistih nepozabnih dni spomladi leta 1921, ko

19. Dr. E. BESEDNJAK

se je goriško ljudstvo v sijajni disciplini dvignilo na plan, da izbere svoje prve zastopnike v rimski parlament«.

Program, s katerim smo tedaj stopili pred ljudstvo, je bil trojen: naroden, socialno-gospodarski in upraven, to se pravi avtonomističen.

Ideja občinske, deželne in šolske avtonomije je bila v tistem času na dnevnem redu in je prežela široke plasti našega ljudstva.

Imeli smo zakonito pravico, potegovati se za avtonomijo. Zakaj vse tedanje vlade so ponovno in slovesno izjavljale, da se bo v novih pokrajinah Italije ohranila obstoječa avtonomija. Prvi, ki je dal novim pokrajinam tako obljubo, je bil Nitti v juliju 1919 in vse naslednje vlade so se držale dosledno te obljube.

Glede našega socialno-gospodarskega programa iz leta 1921 lahko rečemo, da je temeljil na veliki resnici, ki smo jo živo čutili v svojem srcu, da je slovensko ljudstvo po svoji ogromni večini kmetiško in delavsko. Kmet in delavec tvorita vogelni kamen, na katerem sloni ves slovenski narod.

Zato smo rekli: prva naloga naših poslancev mora biti ta, da gredo v boj za socialne in gospodarske pravice slovenskega kmeta in delavca.«

KAJ SO SLOVENSKI ZASTOPNIKI DOSEGLI?

»Naš narodni program iz leta 1921 je bil jasen: kot Slovenci se moramo bojevati za slovenski jezik, da se naš jezik na domačih tleh spoštuje, da se ceni in upošteva v šoli, v uradu in v vsem javnem življenju.

Poglejmo torej, kaj so naši zastopniki dosegli. Ne maramo na dolgo razpravljati o delu, ki so ga vršili naši zastopniki eno leto v goriškem deželnem zboru skupno s predstavniki italijanskega prebivalstva. Omeniti hočem samo nekaj stvari.

S pomočjo bivšega deželnega odbora je postavil naš kmet uničeno živinorejo zopet na noge, kar je bilo ogromne važnosti za naše ljudstvo. Deželni odbor je začel reformirati podeželske ljudske šole s tem, da je ustanovil na Goriškem na desetine stalnih kmetijskih tečajev, ki so postali strokovne nadaljevalne šole za kmetiško mladino. S pomočjo deželnega odbora so dobile vse porušene občine brezplačne stavbne načrte, ustanovila se je zadruga za izrabo naših vodnih sil in še marsikaj drugega.«

»Ali se ne spominjate odločnih in trdovratnih borb, ki so jih vodili slovenski zastopniki skupno z vsemi italijanskimi strankami za pravično izplačilo vojne odškodnine? Veste, kaj je to pomenilo? To je pomenilo **težke milijone**, katere je vlada izplačala ljudstvu, namesto da bi obležali brez koristi v državni blagajni.

Zapomnimo si pri tem še eno: če smo pripomogli k izmenjavi denarja, nismo rešili s tem le denarja kot takega, ampak nekaj, kar je več: **naše celokupno združništvo**. Ali ni to nič?»

KAKO JE BILO Z NARODNIM PROGRAMOM?

»Ali se je posrečilo ohraniti koristi našega jezika v šoli, uradu in javnem življenju?

V tej stvari moramo govoriti odkrito. Bila je doba, ko smo šteli čast in vpliv slovenskega jezika uspešno, prišli so pa nato časi, ko so padali po nas hudi in težki udarci.

Do jeseni leta 1922 je bila naša materinščina uradni jezik občine, slovensko je bilo uradovanje na deželnem odboru, slovenska je bila šola, dosegli smo celo, da so se otvorile v Gorici in v par vaseh na Krasu nove slovenske šole, razprave na sodniji so bile za Slovence slovenske. To je trajalo toliko časa, dokler ni prišlo konec leta 1922 do revolucije.«

»Kar najbolj zanima naše ljudstvo, je politika, ki jo je zasledovala nova vlada do naše narodne manjšine. Geslo zmagujočega fašizma je bilo določno in nedvoumno: interes Italije zahteva, da postanejo Slovenci zvesti in vdani italijanski državi, zato jih je treba asimilirati, in sicer hitro in korenito.«

»Razlike med Slovenci in Italijani morajo zginiti in zato je potrebna politika močne roke. Da bi izenačila nove dežele z ostalo Italijo, je nova vlada odpravila obstoječo občinsko in deželno avtonomijo, dodelila večino Goriške Vidmu in vpeljala v šolo, v občinske in državne urade ter na sodnije samo italijanski jezik.

Po našem globokem prepričanju ni rodila ta metoda zaželenega uspeha. Mi smo uverjeni, da se bodo o tem prej ali slej tudi v Rimu prepričali in iskali novih poti. Verna slika novih razmer bo tudi nov izvoljeni parlament. V njem stranke ne bodo več imele moči, zakaj vlada ne bo od njih odvisna. Gospodar parlamenta in države bo vlada, ona bo o vsem samostojno odločala.

Kaj naj zastopniki slovensko-hrvatskega ljudstva store v tem položaju? Ali naj zataje svoje dosedanje delo in zavržejo svoj program? Pošteni in značajni možje tega ne smejo in ne morejo storiti.«

To je bil v kratkem program, s katerim sem se predstavil volivcem.

(Dalje)

DVE SLOVENSKI REVIMI

»NOVA POT«

Pred kratkim je izšla nova številka revije »NOVA POT«, ki jo izdaja Ciril-Methodovo društvo katoliških duhovnikov v republiki Sloveniji. To je številka 46, za april - junij lanskega leta. Kot se torej vidi, je v precejšnjem zaostanku z izhajanjem.

Na uvodnem mestu prinaša dolgo razpravo Janeza Janžekoviča »Politika in religija«, v kateri ta znani slovenski krščanski filozof pobija mnenje, da je krščanski svetovni nazor »neznanstven«, markistični pa »znanstven«. Razprava je prav pogumno in odkrito napisana, hkrati pa tudi resna in globoka. Zaradi njene zanimivosti naj navedemo nekaj citatov iz nje: »...žaljevo je za pristaše vseh drugih nazorov, povrh pa še nesmiselno, če se imenuje kak modroslovski sestav rečimo dialektični materializem, primerjajoč se z religijo, »znanstveni pogled na svet«. Pogled na svet je pravičen ali nepravilen, ne pa znanstven ali neznanstven. Znanost je znanstvena, če že kdo hoče tako reči, pogledi na svet so pa modroslovski. Zveza besedi »znanstven« in »pogled na svet« je toliko smiselna kakor zveza »znanstvena glasba«. Vsi pametni ljudje visoko cenimo izkustveno znanost in se veselimo vseh njenih sedanjih in prihodnjih pridobitev, moramo pa imeti o tem različne poglede na svet. Vrhunski učenjaki kakor Einstein, Planck, Broglie, Curie imajo spriči iste znanosti vsak drugačen nazor, od izrecno krščanskega do materialističnega. Če bi obstajal res kak »znanstveni pogled na svet«, tedaj bi se ga vsaj največji tvorci znanosti morali oklepati. Propaganda, ki razglasa materialistični nazor za edini znanstveni pogled na svet, more imeti pri polizobražencih začasno nekaj uspeha, resne ljudi pa

tako izražene odbija in žali. Prvi pogoj za lepo sožitje ljudi, ki se oklepajo različnih nazorov, je, da se cenijo in spoštujejo.«

»Zakaj neki se ima dialektični materializem v primeri s krščanstvom za »znanstveni pogled na svet« — nadaljuje Janžekovič. »Krivdo za to imajo tisti bogoslovci, ki so imeli krščanstvo za »znanstveni nazor«. Tega izraza sicer niso uporabljali, toda ravnali so tako, kakor da je vera obenem izkustvena znanost. Ali jim ni bilo sveto pismo hkrati učbenik za kozmogonijo, astronomijo, biologijo? Ali niso v imenu svojega nazora predpisovali znanstvenikom, kaj smejo in česa ne smejo odkriti? Ali niso iz lenobnega vztrajanja pri nekaj svojih pogledih, ki so bili daleč od nedvomnih verskih resnic, zavračali, če že ne izkustvenih dejstev samih, pa vsaj dobro utemeljene znanstvene podmece? Mar bi se bili držali Juzusovega evangelija.«

Na drugem mestu piše Janžekovič: »Marksisti obljublajo, da bodo razvili idejo človeka. Prav. Le čim bolj in brez predsodkov jo razvijmo, pa bomo našli v njej tudi težnjo za »popolno Pravičnostjo, Dobroto, Ljubeznijo, Resnico, skratka težnjo za tem, kar veren človek označuje za besedo »Bog. Tudi ideja človeka nas bo zbliževala in to tem bolj, čim popolnejša bo.«

Ta številka »Nove poti« prinaša še naslednje pomembnejše prispevke: Stanko Cajncar: »Nekaj misli o liturgični reformi«; Alojz Rebuta: »Dante« (v spomin Josipa Debevca in Alojzija Resa); z občudovanjem govori zlasti o Resu, ki je bil primorski rojak; »Cerkev in svet«; Janez Janžekovič: »Blondelova trilogija, tretji del, Dejanje II.«; »Iz krščanskega sveta«; Janez Kmet: »Postarani avto« in rubriko »Med novimi knjigami«.

»MEDDOBJE«

Ni dolgo, kar je prispela v Trst nova številka slovenske revije »Meddobje«, ki izhaja v Buenos Airesu, izdaja pa jo Slovenska kulturna akcija. Gre za prve tri številke lanskega leta, združene v en zvezek. Revija namreč izhaja teoretično šestkrat letno. Obširni zvezek ima obseg cele knjige in šteje 200 strani revijalnega obsega.

V tej številki sodelujejo Alojzij Geržinič, Karel Mauser, Vinko Brumen, Milena Soukal, Ruda Jurčec, France Papež, Zorko Simčič, Marko Kremžar, Marijan Marolt, Martin Jevnikar in nekdo pod začetnicama J. V.

Alojzij Geržinič je objavil na uvodnem mestu svojo obširno razpravo »Inteligenca in družba«, ki ni slabo napisana in prinaša razne tehtne in pametne misli, presenetni pa čisto nepričakovani in nekulturen napad na Edvarda Kocbeka, s čimer Geržinič kljub vsej sprejemljivosti svojega pisanja dokazuje, da se še ni prikopal do spoznanja, kaj je vreden duhovni in miselni pluralizem, in da je ostal v svojih politično-idejnih presojah še totalitarno nestrpen, neglede na smernice vesoljnega cerkvenega zbora, ki hočejo napraviti konec lahkemu obsojanju kristjana po kristjanu iz zgolj strankarskih razlogov ali celo iz gole nestrpnosti. Tisti odstavek Geržiniču ne dela časti.

Vinko Brumen je prispeval razpravo o slovenskem katoliškem filozofu Francetu Veburu, svojem učitelju, za njegovo petinsedemdesetletnico, ki je šla sicer — kot pripominja — neopažena mimo slovenskega časopisja v domovini. Vinko Brumen nadaljuje svoj obširni spis »O politiki in politiki«, za stoletnico rojstva Janeza Evangelista Kreka. Obširna in temeljita razprava, v kateri je skušal Brumen za vseh strani osvetliti osebnost

(Nadaljevanje na 9. strani)

BOJ KURDOV ZA NARODNO SVOBODO

V Kurdistanu so se zadnje mesece spet razvneli boji med kurdske uporniki in iraškimi vladnimi oddelki. Kurdi, ki so indoevropskega porekla (enako kot Perzijci in Afganistanci), se nikakor ne mislijo odpovedati ideji lastne države ali vsaj popolne avtonomije v sklopu iraške države, kot prvi dosegljiv cilj. Njihov voditelj, general Barzani, se je ves posvetil temu boju, ki ga morajo voditi Kurdi skoraj čisto osamljeno. Le Sovjetska zveza jim je v letih med drugo svetovno vojno in kmalu po njej nudila nekaj materialne pomoči, v okviru svojih načrtov na Bližnjem vzhodu, da bi namreč nagajala zahodnim silam, ki so podpirale arabske države oziroma njihove režime. Zahodne sile so že po prvi svetovni vojni, po razpadu turškega cesarstva, ustanovile na papirju neodvisno kurdsko državo, a je nikoli niso uresničile, ker so iz političnega oportunitizma pozneje rajši potegnile z Arabci.

Do Kassemovega padca so doživljali Kurdi v svojem boju za neodvisnost precejšnje uspehe in iraške vojske niso mogle nikoli prodreti globlje v Kurdistan ali obdržati stalno nadzorstvo nad kraji, ki so jih morali kurdski uporniki pred premočjo izprazniti. Ko pa je Kassemova diktatura padla, k čemur so odločilno pripomogli tudi Kurdi s svojim odporom, se je zdelo, da bo prišlo do pomiritve in poravnave kurdskega vprašanja. Nenadno pa si je nova iraška vlada spet premislila, v njej so spet zmagali centralisti in šovinisti. Zahtevala je, naj Kurdi kapitulirajo in razpuste svojo vojsko. Boj se je začel na novo.

Na glavo kurskega voditelja Barzanija je bila razpisana nagrada 1.400.000 francoskih frankov. V začetku so iraški oddelki spet prodrli v Kurdistan in potiskali upornike v gore ob perzijski in turški meji. V zadnjem času pa so prešli Kurdi v ofenzivo in vedno bolj se množe novice o izgubah iraške vojske.

Te dni je iraška vlada »odločno« prote- stirala pri perzijski vladi zaradi »obsežne vojaške pomoči«, ki jo baje dajejo Perzijci kurdskim upornikom v severnem Iraku.

Iraška protestna nota pravi, da gre perzijska pomoč Kurdom tako daleč, da »omogoča kurdskim uporniškim silam, da se poslužujejo perzijskega ozemlja kot oporišča za svoje topništvo, s katerim bombardirajo oddelke iraške vojske«.

Iraški zunanji minister Adnan Pachachi je izročil to protestno noto perzijskemu opravniku poslov v Bagdadu.

V ponedeljek pa so prispele v Teheran novice, da je padlo 200 iraških vojakov in častnikov v velikem spopadu, ki traja že več dni med nekim iraškim policijskim oddelkom in kurdske gverilci. Do spopada je prišlo nedaleč od perzijske meje.

Kurdi so baje pripravili zasedo velikemu oddelku iraške policije, ki se je moral umakniti in prepustiti gverilcem vas Pend-Jouin.

Junaški kurdski narod bi zaslužil, da bi Evropa podprla njegov boj za neodvisnost, tembolj ker so ji Kurdi etnično blizu, vsekakor bližji kot iraški Arabci. Nasproti njim ima tudi še neporavnan dolg od neizpolnjene obljube neodvisnosti iz časa po prvi svetovni vojni, kot smo že omenili. Gotovo pa je, da korumpirani, diktatorski iraški režimi ne bodo mogli nikoli prisiliti Kurdov h kapitulaciji in da bo ta simpatični narod prej ali slej dosegel svoj cilj — narodno svobodo in neodvisnost.

PRVI ČRNI ŠKOF V ZDA

V New Orleansu v ameriški državi Luisiana so posvetili za škofa prvega ameriškega črnca. Novi škof, mons. Harold Perry, je star 49 let. Novi škof se je rodil prav v državi Luisiana v skromni družini. Staršem se je z velikimi žrtvami posrečilo, da so doštudirali vseh šest otrok.

Božična plošča zboru „Triglav“

Iz Avstralije smo prejeli zanimivo vest, da je Slovenski pevski zbor »Triglav« iz Melbournea, pod vodstvom tržaškega Slovenca Vladimira Trampuža, izdal že svojo četrto gramofonsko ploščo.

Predlanskim je »Triglav« izdal svojo prvo ploščo, ki je vsebovala naslednje pesmi: Sinoči je lučna noč bila, Pobratimija, Kaj ti je deklica, Vinček moj, Te te te..., Dekle na vrtu, Briška, Od Celja do Zalca ter Klic Triglava, delo dirigenta samega. Lani je zbor iz Melbournea izdal svojo drugo ploščo, ki ima sledeče pesmi: Regiment, Furmanska, Ne tožim, Peklenski večer, Hišca ob cesti stoji, Gor čez jezero, Angelček varuh moj, Kako bom ljubila, Rasti rožmarin ter Slišala sem ptičko pet. Skoraj vse je za mešani kvintet ter za moški zbor priredil neumorni Vladimir Trampuž, ki je pel v Trstu pod vodstvom dirigenta Ubalda Vrabca.

Spomladi lani smo dobili že tretjo ploščo, ki potrjuje, da je zbor v porastu. Povedati moramo, da je Slovenski pevski zbor »Triglav« nastopil že v vseh večjih avstralskih mestih ter pel večkrat tudi po televiziji. Sestavljajo ga povečini slovenski Primorci, ki se zvečer po trdem vsakdanjem delu neumorno vadijo pod direktivami še mladega dirigenta. Vsi, tako pevci kot Vladimir Trampuž sam, z veseljem žrtvujejo vsak prosti čas, le da zadonj lepa slovenska pesem. Številni Slovenci, ki živijo zdaj v Melbourneu in v okolici, z veseljem prihajajo poslušat lepo petje. Znana pesem jih za nekaj ur približa domu, ki so ga morali zapustiti.

Tretja plošča vsebuje naslednje pesmi: Ko dan se zaznava, Tam na vrtni gredi, Čujte me, Mor-

nar, Tirolska polka, Goriška suita, Zabja svatba, Kako srčno sva se ljubila, Stoji Ljubljanca in Spet na vasi.

Božič je pripomogel, da je Vladimir Trampuž, skupno s pevci, izdal še eno ploščo, ki vsebuje samo božične motive. Pojejo poleg dirigenta samega (prvi tenor) še alt (g. a. Sterle), en prvi tenor (g. Guštinčič), dva druga tenora (g. Zgornik in g. Sterle), dva prva basa (g. Grilj in g. Starc) ter trije basi (g. Oblak, g. Kastelic in g. Jokič).

Četrta plošča je zelo lepa, čeprav bi lahko bil iskreno povedano, izbor boljši. Slišimo naslednje pesmi: Hitite kristjani, Ura je polnoči, Glej zvezdice božje, Nikar ne dremajte, Zveličar nam je rojen zdaj, Ave Marija, Božji nam je rojen sin, Prišla je noč, Sveta noč, Božični zvonovi, Blažena noč in Zdaj blagoslov nad vami. Večino pesmi je priredil za zbor g. Trampuž.

Čeprav imamo priložnost večasih poslušati zbor »Triglav« po radiu (slišali bomo zdaj tudi to četrto naporno delo zboru), bi radi videli, da bi bile te tudi v prodaji. Prepričani smo, da bi marsikateri Slovenec zelo rade volje kupil kakšno ploščo. Dirigent Trampuž nam je povedal, da je to zelo težko, ker slovenski zbor nima fondov in plošče so žrtev tudi s finančne strani za vse pevce in za dirigenta samega. Če jih nekdo želi, jih lahko naroči na upravi »Novega lista«, stanejo 5.000 lir vsaka.

Največja želja vseh, pevcev in slušateljev, je, da bi kdaj »Triglav« prišel iz Avstralije ter pred nami zapel ta niz lepih pesmi.

D. T.

Z Goriškega

Stevecjan:

NAŠI LJUDJE — KULTURNO DELO

V lanskem letu se je številčno stanje prebivalstva v naši občini nekoliko spremenilo. Znižalo se je za 19 oseb, to pa večinoma zaradi preselitve v mesto. Krstov smo našli 14, in sicer 7 fantkov in 7 deklic. Poroke je obhajalo 14 parov, nekoliko več kot predlanskim. K zadnjemu počitku smo pa spremljali 17 občanov; med temi tudi občinskega svetovavca Jožeta Humarja.

Pri nas se je začel tudi že napovedani gospodinjski tečaj. Obiskuje ga 25 udeleženk. Trgovsko podjetje Nec hi je dalo brezplačno na razpolago 5 živalskih strojev. Tečaj deluje v prostorih otroškega vrtca, katerega je dalo na razpolago domače županstvo. Vsa skrb za tečaj pa leži na prosvetnem društvu, ki je moralo pripraviti zanj več stotisoč lir, katere bodo deloma krite z učnino gojenk. Poleg te dejavnosti se prosvetno društvo tudi vneto pripravlja za nov nastop. Proti koncu meseca bo postavilo na oder ljudsko igro »Divji lovec«.

Jazbine: POŽAR

Malo novic prihaja iz našega skritega konca, pa še te niso kaj vesele. V petek zjutraj je izbruhnil v vasi silovit požar. Začelo je greti iz neznanih vzrokov na kmetiji posestnika Mihaela Bizaia. Hiša, hlevi in skedenj stoji skupaj, zato je bilo dovolj vnetljivih snovi za ogenj. Gasilci iz Gorice so imeli dovolj dela od devetih zjutraj do treh popoldne, da so rešili, kar se je moglo. Kljub njih naporom je požar uničil streho, okrog 40 stotov sena in precej pohištva. Posestnik ima nad 3 milijone lir škode.

Dve slovenski reviji

(Nadaljevanje z 8. strani)

tega nekdanjega političnega voditelja katoliških Slovencev, se s to številko »Meddobja« tudi konča. Napisana je zelo zanimivo in temeljito, avtor je preštudiral in preresel nešteto virov in pričevanj o Kreku ter skuša iz njih izluščiti pravi Krekov duhovni in politični lik.

Z največjim zanimanjem pa prebere človek »Literarne, potopisne in druge zapiske« Zorka Simčiča, v katerih obravnava slovenske aktualnosti, zlasti v zvezi s svojim nedavnim obiskom na Koroškem in Tržaškem. Na mnogih mestih udara na dan bolečina spriči današnjih slovenskih razmer in problemov, vendar spada Simčič med ljudi, ki gledajo z upanjem tudi v bodočnost.

Prof. Martin Jevnikar iz Trsta je napisal za to številko »Meddobja« obširen pregled o novih slovenskih knjigah, ki so izšle lansko leto. Ta pregled je toliko pomembnejši, ker je objektivno in napisan z visokimi literarnimi merili. Človek je presenečen, ko ugotovi iz njega, kako majhna je izvorna slovenska leposlovna proizvodnja, zlasti v Sloveniji. Romanov je izšlo samo deset, pa še od teh sta dva napisala avtorja, ki živita v zamejstvu, namreč Karel Mauser in Boris Pahor.

Pesmi so objavili v tej številki »Meddobja« Karel Mauser, Milena Soukal in France Papež. Ruda Jurčec pa je napisal pod naslovom »Pod scriptum« nekaj spominov na svojo mladost v Prlekiji.

GLASBENA MATICA

javlja:

V NEDELJO, 16. JANUARJA OB 17.30

bo v dvorani prosvetnega društva

»Igo Gruden« v Nabrežini

KONCERT GLASBENE ŠOLE IZ ŠEMPETRA

Nastopili bodo solisti, godalni kvartet in harmonikarski orkester. — Vljudno vabljeni!

ZA
NAŠE
NAJMLAJŠE

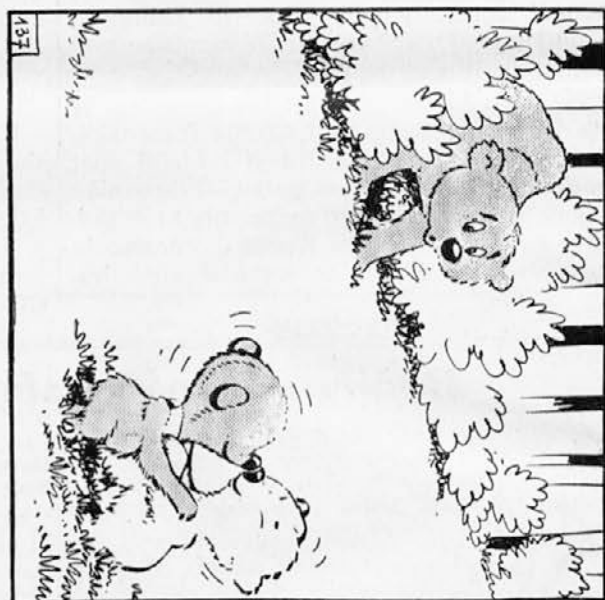
Snežek

24

piše in riše
Miki Muster

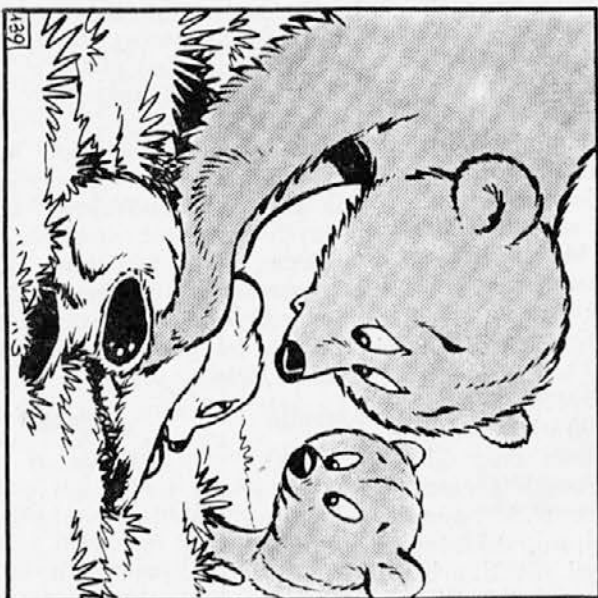
136. Snežku so začarele oči. Vrnili se je k bregu in zlezel na suho k svojemu prijatelju. Ni i toliko časa si ni dal, da bi si otreseel mokri kožušček. Naravnost k Rjavčku je stekel in objela sta se s prednjima šapama. Obema je srce poskakovalo od sreče in zadovoljno sta momljala.

137. V tem pa je tudi stara medvedka pritekla za svojim mladičem. Vsa zasopla se je pojavila na chronku gozda. Tu pa se ji je nudi kaj čuden pogled. Rjavček se je objemal s tujim belim medvedkom. Ze je hotela planiti, da ju spravi narazen, pa si je premislila. Njuno brundanje ni izražalo sovraštvu.

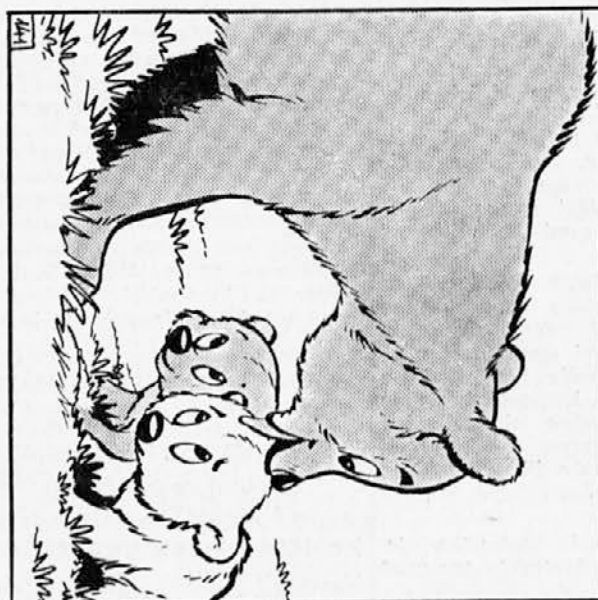
138. Tako je stala precej časa in ni mogla razumeti, zakaj mladiča poskakujeta od veselja nad snidenjem, potem pa se jima je približala s počasnimi zibajočimi koraki. Bila sta tako zavrovana v igro, da je nista opazila. Nenadoma je Snežek začutil na rami težko šapo. Hotel se je pogrnati v vodo, a bilo je prepozno.

139. Medvedka ga je s tacco pritisnila k tlom in si ga ogledala. Bil je prav tak medvedji mladič, kot rjen Rjavček, le da je bil popolnoma bel. Starčka je zmajevata z veliko glavo. Takega medveda še ni srečala v svojem dolgem življenju, pa je dožvela že precej pomladi. In kar sam pohajkuje po svetui

140. Snežek je pod njeno tacco trepetal, kot list na vodi. Ko pa ni in ni dočakal usodnega udara, se je ojunacil in pogledal kvisku. Ogromna kosmata glava se je sklanjala nadenj in majhne oči so ga radovedno motrile. V njih pa ni bilo sovraštvu, in to mu je vtilo poguma. Proseče je zavtili.

141. Njegovo stokanje je zdramilo Kosmatinko iz premisljevanja. Njena težka šapa je popustila in Snežek se je brz skobecal izpod nje ter se takoj stisnil k Rjavčku, ki je stal poleg nje. To je bila dovolj odkrita prošnja, da jo je starčka lahko razumela. Stopila je bliže in obiznila obe kosmatil glavici.